

Staatsexamen HAVO 2024

tijdvak 1
dinsdag 28 mei
09.00 – 10.00 uur

Maatschappijleer

College-examen schriftelijk

**Voor dit examen zijn maximaal 30 punten te behalen;
het examen bestaat uit 30 meerkeuzevragen.**

Beantwoord alle vragen op het antwoordblad.

Bij de vragen 1 t/m 7 gebruik je tekst 1 uit het bronnenboekje.

In februari 2023 was er in de Tweede Kamer een meerderheid voor het verbod voor rijksambtenaren om de app TikTok op hun werktelefoon te mogen hebben.

- 1p 1 Welke omschrijving van parlementaire democratie is juist?
- A Door de burgers gekozen staatssecretarissen verantwoorden zich bij de Tweede Kamer.
  - B Gekozen machthebbers nemen beslissingen voor de burgers.
  - C Het gekozen kabinet vertegenwoordigt de burgers.
  - D Regeringspartijen werken samen om voor Europa besluiten te nemen.

In de regels 44 t/m 54 van tekst 1 steunt een VVD-Kamerlid een wetsvoorstel om TikTok op telefoons van ambtenaren te verbieden.

- 1p 2 Van welke taak en van welk recht van de Tweede Kamer is dan sprake?
- A controlerende taak en recht van initiatief
  - B medewetgevende taak en recht van interpellatie
  - C uitvoerende taak en recht van interpellatie
  - D wetgevende taak en recht van initiatief

In de regels 19 t/m 63 van tekst 1 worden vier politieke partijen genoemd.

- 1p 3 Bij welke politieke stromingen horen deze partijen?
- A bij de confessionele en de liberale stroming
  - B bij de confessionele en de sociaaldemocratische stroming
  - C bij de liberale en de progressieve stroming
  - D bij de liberale en de sociaaldemocratische stroming

Het wetsvoorstel om TikTok te verbieden treft een bepaalde groep. Er zijn verschillende groepen die tot verschillende machten behoren.

- 1p 4 Tot welke macht behoort deze groep?
- A de eerste macht
  - B de tweede macht
  - C de derde macht
  - D de vierde macht

In de regels 65 t/m 73 van tekst 1 staat dat de staatssecretaris Alexandra van Huffelen van Digitalisering zegt de zorgen van de Tweede Kamer te begrijpen.

- 1p 5 Welke van de onderstaande uitspraken over de functie van de staatssecretaris is juist?
- A De staatssecretaris is benoemd voor het leven.
  - B De staatssecretaris maakt geen deel uit van de regering.
  - C Een minister en een staatssecretaris hebben beiden dezelfde onderwerpen in hun takenpakket.
  - D Staatssecretarissen nemen altijd deel aan de vergaderingen van de ministerraad.

- I Het mogelijke verbod op TikTok komt voort uit de zorg van de Tweede Kamer voor de waarden “privacy” en “veiligheid” die aan de democratie ten grondslag liggen.
- II In tekst 1 waarschuwen alleen de liberale partijen voor het gebruik van TikTok door ambtenaren.
- 1p 6 Welke van de bovenstaande uitspraken is juist of zijn juist?
- A** I is juist en II is onjuist.
- B** II is juist en I is onjuist.
- C** Beide uitspraken zijn juist.
- D** Beide uitspraken zijn onjuist.

Stel dat het parlement een wetsvoorstel aanneemt waarbij het gebruik van TikTok voor iedereen verboden wordt.

- 1p 7 Wat is vervolgens de taak van de koning?
- A** De wet ondertekenen, samen met de verantwoordelijke minister.
- B** Het verbod van TikTok uitleggen aan de bevolking.
- C** Reclame maken om het gebruik van TikTok te ontmoedigen.
- D** Tijdens het wekelijks overleg de premier overhalen het wetsvoorstel in te trekken.

Bij de vragen 8 t/m 10 gebruik je tekst 2 uit het bronnenboekje.

Tekst 2 gaat over de commissie “*Evaluatie formatie 2021*” die de lange kabinetsformatie van 2021 heeft onderzocht.

- In de regels 26 t/m 39 van tekst 2 gaat het over zwevende kiezers.
- 1p 8 Zwevende kiezers zijn:
- A** kiezers die bij elke verkiezing op dezelfde partij stemmen.
- B** kiezers die geen lid zijn van een politieke partij.
- C** kiezers die vlak voor de verkiezingen pas beslissen op welke partij ze gaan stemmen.
- D** kiezers die stemmen op een partij die niet stijgt of daalt in de peilingen.

In de regels 60 t/m 65 van tekst 2 staat dat overstappen van GroenLinks naar D66 kan omdat deze overstap binnen dezelfde vijver is. Deze partijen hebben een gedeelde ideologie.

- 1p 9 Welke overstap van de ene partij naar een andere partij betekent ook een overstap naar een andere ideologie?
- A** van CDA naar Christen Unie
- B** van SGP naar CDA
- C** van GroenLinks naar PvdA
- D** van SP naar VVD

We kennen verschillende functies van politieke partijen. Eén daarvan is de communicatiefunctie. Hierbij functioneren politieke partijen als brug tussen kiezer en gekozene en tussen overheid en burger.

- 1p 10 Welke andere functie van politieke partijen is te herkennen in tekst 2?
- A de agendafunctie
  - B de aggregatiefunctie
  - C de participatiefunctie
  - D de rekruteringsfunctie

Bij de vragen 11 t/m 13 gebruik je tekst 3 uit het bronnenboekje.

Op 2 maart 2023 werd door het *Liaisonbureau van het Europees Parlement in Nederland* een debat gehouden. Het onderwerp van het debat was 'het Pegasus-schandaal: spion in je broekzak'. Het Liaisonbureau heeft tot taak de Nederlandse burger op de hoogte te houden van de ontwikkelingen in de Europese politiek en de specifieke rol van het Europees Parlement daarin.

De Europese Unie heeft verschillende instellingen met eigen taken. Hieronder staan een aantal combinaties.

	wetgevende taak	uitvoerende taak
I	Europese Commissie	Raad van de Europese Unie
II	Europees Parlement	Europese Commissie
III	Europese Raad	Raad van de Europese Unie
IV	Raad van de Europese Unie	Europees Parlement

- 1p 11 Welke combinatie van instelling en taak in de Europese Unie is juist?
- A De combinatie I is juist.
  - B De combinatie II is juist.
  - C De combinatie III is juist.
  - D De combinatie IV is juist.

- I Het zonder onafhankelijke controle gebruik maken van spionagesoftware past bij een dictatuur en niet bij een democratie.
- II De vraag of de overheid mobiele telefoons mag hacken, is een voorbeeld van 'het dilemma van de rechtsstaat'.

- 1p 12 Welke stelling is of welke stellingen zijn juist?
- A I is juist, II is onjuist.
  - B II is juist, I is onjuist.
  - C Beide stellingen zijn juist.
  - D Beide stellingen zijn onjuist.

Hieronder staan verschillende grondrechten plus een voorbeeld van een dergelijk recht.

	grondrecht	voorbeeld in tekst 3
I	klassieke rechten	werkgelegenheid
II	mensenrechten	winst voor NSO
III	sociale rechten	privacy
IV	vrijheidsrechten	gegevensbescherming

- 1p 13 Welke combinatie van grondrecht en een voorbeeld in tekst 3 is juist?
- A** De combinatie **I** is juist.
  - B** De combinatie **II** is juist.
  - C** De combinatie **III** is juist.
  - D** De combinatie **IV** is juist.

De vragen 14 t/m 20 gaan over het domein verzorgingsstaat en hebben geen tekst uit het tekstboekje.

Vanaf de negentiende eeuw ontstaan er in West-Europa verschillende politieke ideologieën. Deze ideologieën hebben verschillende opvattingen over mens en samenleving.

- 1p 14 Welke politieke ideologie streeft vanaf het einde van de 19^e eeuw naar een betere rechtspositie van de arbeiders?
- A** de christendemocratische ideologie
  - B** de confessionele ideologie
  - C** de liberale ideologie
  - D** de socialistische ideologie

Aangenomen wordt dat de opkomst van de verzorgingsstaat het gevolg is van een maatschappelijke ontwikkeling.

- 1p 15 Van welke maatschappelijke ontwikkeling is de opkomst van de verzorgingsstaat een gevolg?
- A** automatisering vanaf het einde van de 20^e eeuw
  - B** democratisering vanaf het midden van de 19^e eeuw
  - C** globalisering vanaf het midden van de 20^e eeuw
  - D** industrialisatie vanaf het einde van de 19^e eeuw

De verzorgingsstaat vervult vier functies in de samenleving, namelijk: verbinden, verzorgen, verheffen en verzekeren. Hieronder staan de omschrijvingen van twee van die functies.

- I Het bieden van een (minimum)inkomen wanneer het gebruikelijke inkomen wegvalt als gevolg van ziekte, ouderdom of werkloosheid.
- II Het creëren van sociale cohesie tussen mensen en tussen groepen mensen.

1p 16 Welke van de volgende combinaties geeft de juiste omschrijving van de functies van de verzorgingsstaat in de samenleving?

- A** I is verbinden, II is verzorgen.
- B** I is verheffen, II is verzekeren.
- C** I is verzekeren, II is verbinden.
- D** I is verzorgen, II is verheffen.

Een situatie:

Een aantal boeren heeft grond aan een rivier. Het land wordt nog niet beschermd door dijken en regelmatig stroomt de rivier over. Eén van de boeren stelt voor om samen te zorgen voor een dijk. De meeste boeren zeggen hun medewerking toe, één boer echter niet. Dat stelt de anderen voor een dilemma: een dijk maar deels bouwen heeft geen zin, de dijk wel bouwen maar de boer die niet mee wil werken hier niet voor laten betalen, voelt oneerlijk maar kan wel.

1p 17 Hoe wordt het bovenstaande dilemma genoemd?

- A** het dilemma van de collectieve actie
- B** het dilemma van de meritocratie
- C** het dilemma van de non-sociale cohesie
- D** het dilemma van het solidariteitsprincipe

Een combinatie van standpunten en politieke ideologieën:

	confessioneel	liberaal	 sociaal-democratisch
W	Het minimumloon moet worden afgeschaft.	De belastingen voor de hogere inkomens moeten omhoog.	Vakbonden en werkgeversorganisatie moeten samen onderhandelen over de lonen.
X	Vakbonden en werkgeversorganisatie moeten samen onderhandelen over de lonen.	Het minimumloon moet worden afgeschaft.	De belastingen voor de hogere inkomens moeten omhoog.
Y	De belastingen voor de hogere inkomens moeten omhoog.	Vakbonden en werkgeversorganisatie moeten samen onderhandelen over de lonen.	Het minimumloon moet worden verlaagd.
Z	Het minimumloon moet worden afgeschaft.	Vakbonden en werkgeversorganisatie moeten samen onderhandelen over de lonen.	Het minimumloon moet worden verhoogd.

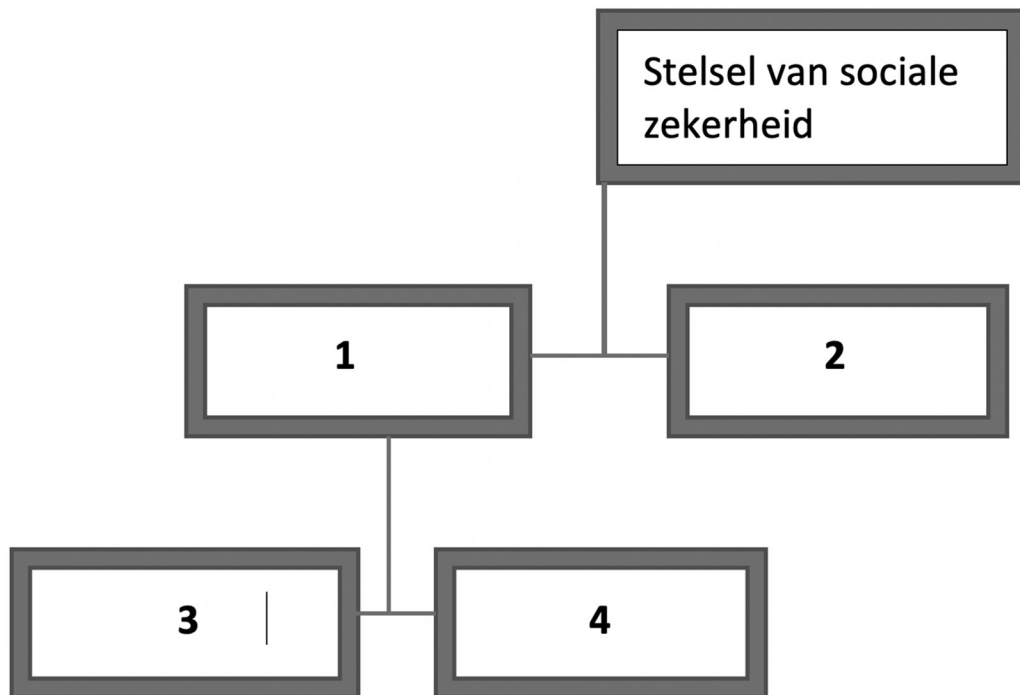
1p 18 Welke combinatie van standpunt en politieke stroming is juist?

- A Combinatie van **W** is juist.
- B Combinatie van **X** is juist.
- C Combinatie van **Y** is juist.
- D Combinatie van **Z** is juist.

1p 19 De kinderbijslagwet is een voorbeeld van:

- A een sociale verzekering
- B een sociale voorziening
- C een volksverzekering
- D een werknemersverzekering

Iemand die (tijdelijk) niet zelf voor zijn of haar inkomen kan zorgen, kan een beroep doen op het Nederlandse stelsel van de sociale zekerheid. Dit is een schematische weergave van een deel van het stelsel van sociale zekerheid.

Hier volgen de soorten regelingen die in het schema passen:

	1	2	3	4
I	Sociale verzekeringen	Sociale voorzieningen	Volksverzekeringen	Werknemersverzekeringen
II	Sociale verzekeringen	Werknemersverzekeringen	Sociale voorzieningen	Volksverzekeringen
III	Sociale voorzieningen	Werknemersverzekeringen	Sociale verzekeringen	Volksverzekeringen
IV	Volksverzekeringen	Sociale verzekeringen	Werknemersverzekeringen	Sociale voorzieningen
V	Werknemersverzekeringen	Volksverzekeringen	Sociale verzekeringen	Sociale voorzieningen

- 1p 20 Welke regelingen zoals hierboven bij 1 t/m 4 vermeld zijn juist weergegeven?
- A** De volgorde van de regelingen van rij **I** is juist.
  - B** De volgorde van de regelingen van rij **II** is juist.
  - C** De volgorde van de regelingen van rij **III** is juist.
  - D** De volgorde van de regelingen van rij **IV** is juist.
  - E** De volgorde van de regelingen van rij **V** is juist.

Bij de vragen 21 t/m 25 gebruik je tekst 4 uit het bronnenboekje.

In tekst 4 wordt aandacht geschonken aan de wijziging van de Nederlandse Grondwet van 17 februari 2023.

De parlementsleden hebben verschillende mogelijkheden om hun wetgevende taken te verrichten. In tekst 4 kom je een dergelijke taak tegen.

- 1p 21 Welk begrip dien je bij de letter **Y** in regel 10 van tekst 4 in te vullen?
- A** amendement
  - B** initiatief
  - C** interpellatie
  - D** spoeddebat

De grondwetswijziging is een voorbeeld van een ontwikkeling in de Nederlandse samenleving.

- 1p 22 Welke ontwikkeling in de Nederlandse samenleving ligt aan de basis van deze grondwetswijziging?
- A** digitalisering
  - B** globalisering
  - C** individualisering
  - D** internationalisering

Minister Bruins Slot benadrukt de weerspiegeling van *‘onze waarden in de Grondwet’*.

- 1p 23 Welke waarde wordt door de grondwetswijziging het sterkst benadrukt?
- A** gemeenschappelijkheid
  - B** gezondheid
  - C** solidariteit
  - D** vrijheid
  - E** zelfstandigheid

In de Nederlandse rechtsstaat speelt de trias politica een belangrijke rol. Deze machtscheiding is ook in tekst 4 te herkennen. Verschillende machten worden in tekst 4 vertegenwoordigd door verschillende politieke actoren.

- 1p 24 Hoeveel machten van de trias politica zijn in tekst 4 te herkennen?
- A** 0
  - B** 1
  - C** 2
  - D** 3
  - E** 4

De grondwet vormt de basis voor zowel de klassieke als de sociale grondrechten. Hieronder twee stellingen.

- I De toevoeging van handicap en seksuele gerichtheid aan art. 1 van de Grondwet, betekent een versterking van de individuele vrijheidsrechten.
- II De toevoeging van handicap en seksuele gerichtheid aan art. 1 van de Grondwet, betekent dat er geen sprake meer is van positieve discriminatie.

1p 25 Welke stelling is of welke stellingen zijn juist?

- A** I is juist en II is onjuist.
- B** II is juist en I is onjuist.
- C** Beide stellingen zijn juist.
- D** Beide stellingen zijn onjuist.

Bij de vragen 26 t/m 30 gebruik je tekst 5 uit het bronnenboekje.

De politie wil meer aandacht geven aan haar werkzaamheden. Een methode om meer aandacht te krijgen is het delen van de activiteiten van de politie op sociale media.

In tekst 5 wordt een individueel vrijheidsrecht geschonden.

1p 26 Welk individueel vrijheidsrecht wordt geschonden in tekst 5?

- A** De bevordering van de gezondheid, omdat het 15-jarige meisje verplicht wordt de politiebuis schoon te maken.
- B** De onaantastbaarheid van het lichaam, omdat het 15-jarige meisje verplicht wordt om schoonmaakwerkzaamheden te verrichten.
- C** De persoonlijke vrijheid, omdat de schoonmaakwerkzaamheden van het meisje worden gepubliceerd.
- D** De vrijheid van meningsuiting, door het gebruik van de sociale media door de politie.

Stel dat het 15-jarige meisje alsnog voor de rechter moet komen.

1p 27 Wie is in de Nederlandse rechtsstaat verantwoordelijk voor het formuleren van een aanklacht?

- A** de advocaat
- B** de officier van justitie
- C** de politie
- D** de reclassering

Een 15-jarige die een strafbaar feit pleegt valt in Nederland onder het jeugdstrafrecht.

- 1p 28 Welke regels gelden er in het geval van het jeugdstrafrecht?
- A De rechtszaak is niet openbaar en er gelden minimumstraffen.
  - B De rechtszaak is niet openbaar en er gelden maximumstraffen.
  - C De rechtszaak wordt geleid door een kinderrechter en er gelden minimumstraffen.
  - D De rechtszaak wordt geleid door een kinderrechter en er gelden taakstraffen.

Stel dat het 15-jarige meisje voor de rechter moet verschijnen en vervolgens het vergoeden van de schade opgelegd krijgt.

- 1p 29 Wat voor soort straf is het vergoeden van de schade?
- A een bijkomende straf
  - B een strafrechtelijke maatregel
  - C een taakstraf
  - D een voorwaardelijke straf

Bij het vak maatschappijleer zijn er vier invalshoeken te onderscheiden.

In de regels 10 t/m 13 van tekst 5 staat:

“De politie wil transparant zijn en hoopt op meer aansluiting met de samenleving.”

- 1p 30 Welke invalshoeken zijn in dit citaat te herkennen?
- A de politiek-juridische en de sociaaleconomische invalshoek
  - B de sociaal-culturele en de politiek-juridische invalshoek
  - C de vergelijkende en de politiek-juridische invalshoek
  - D de vergelijkende en de sociaaleconomische invalshoek